

УДК 343.13 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.37>

Драгунов В.В.

*аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ КОЛА ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОСОБЛИВИЙ ПОРЯДОК КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО ГЛОВОЮ 37 КПК УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Визначальною ознакою диференційованого порядку кримінального провадження, передбаченого Главою 37 КПК України є його поширення виключно на коло осіб, перелік яких визначено у ст. 480 КПК України, що не піддається поширювальному тлумаченню. Відповідний особливий порядок кримінального провадження застосовується щодо: 1) народного депутата України; 2) судді, судді Конституційного Суду України, судді Вищого антикорупційного суду, а також присяжного на час виконання ним обов'язків у суді, Голови, заступника Голови, члена Вищої ради правосуддя, Голови, заступника Голови, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 3) кандидата у Президенти України; 4) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; 5) Голови, іншого члена Рахункової палати; 6) депутата місцевої ради; 7) адвоката; 8) Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; 9) Директора та працівників Національного антикорупційного бюро України; 10) Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступника (ст. 480 КПК України).

Такий законодавчий підхід до диференціації кримінального провадження актуалізує слушне питання щодо критеріїв формування кола осіб, відносно яких здійснюється особливий порядок, визначений Главою 37 КПК України. Логіка нормотворення та принцип верховенства права, який серед іншого, передбачає рівність усіх перед законом, вимагають аби перелік таких осіб був мінімальним,

зумовлений суворою необхідністю та виправданий легітимною метою захисту від втручання у їхню діяльність шляхом здійснення необгрунтованого кримінального переслідування.

Однак, динаміка змін та доповнень до КПК України показує, що коло осіб, які мають додаткові гарантії у кримінальному провадженні має стійкі тенденції до розширення. Водночас, слід відмітити, що доповнення ст. 480 КПК України не були довільними, адже їх супроводжував розвиток системи владних інституцій, який вимагав надання гарантій незалежності їх посадовим особам. У цьому процесі важливо недопустити дискримінації, коли представники одних органів державної влади, наділяються додатковим гарантіями у сфері кримінального провадженні, а інші – ні, однак, вони реалізують суміжний напрям державної політики. І у літературі сьогодні є пропозиції щодо подальшого розширення кола тих осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, передбачений Главою 37 КПК України. Саме тому, вирішення питання про напрям оптимізації переліку, визначеного ст. 480 КПК України вимагає встановлення зрозумілих та науково обгрунтованих критеріїв, за якими ті чи інші особи відносяться до окремої категорії осіб, визначеної кримінальним процесуальним законом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання нормативного регулювання особливого порядку кримінального провадження, передбаченого Главою 37 КПК України

досліджували у своїх роботах СС. Аскеров, А.-М.Ю. Ангеленюк, І.С. Ганенко, В.О. Гринюк, М.І. Дерев'янку, В.Г. Дрозд, А.В. Козаченко, Є.А. Котець, Є.В. Кузьмічова, О.М. Посвистак, О.В. Сачко, С.В. Свириденко, Х.М. Танривердієв, Ю.В. Циганюк.

Однак питання визначення критеріїв формування кола осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, передбаченого Главою 37 КПК України лишаються малодослідженими.

Відповідно, **метою** нашої статті є встановлення критеріїв формування кола осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, передбаченого Главою 37 КПК України та формування пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. У кримінальній процесуальній доктрині питання надання додаткових гарантій окремій категорії осіб у кримінальному провадженні доволі часто досліджується у контексті такого поняття як «правовий імунітет». Питання його реалізації доволі ґрунтовно висвітлено у дисертаційному дослідженні І.С. Ганенка. На думку автора, під імунітетом у кримінальному процесі слід розуміти комплекс норм права, що визначають правові гарантії охорони прав та інтересів визначеної законом категорії осіб в кримінальному процесі із забезпеченням окремої процесуальної процедури їх участі в кримінальному провадженні [1, с. 41]. Імунітет осіб, зазначених у Главі 37 КПК України дослідник виокремлює в окремий різновид, що зумовлений, за його переконанням, правосуб'єктністю учасників провадження, що користуються імунітетом, яка визначена положенням чинних нормативно-правових актів.

Зазначимо, що серед окремих законів, які визначають правовий статус суб'єктів, визначених у ст. 480 КПК України, слово «імунітет» застосовується лише у ст. 49 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів». У тексті КПК України 2012 року цей термін вживається лише в контексті дипломатичного імунітету

в окремих нормах (наприклад, ч. 2 ст. 6 КПК України) [2].

Водночас, кримінальне процесуальне законодавство окремих зарубіжних країн передбачає здійснення особливого порядку та надання додаткових гарантій саме особам, що користуються імунітетом. Наприклад, у ст. 117 КПК Латвійської Республіки передбачено два види імунітету: імунітет осіб та імунітет приміщень. У законі встановлено, що кримінальний процесуальний імунітет особи може надавати їй різні рівні переваг при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків, зокрема: 1) повністю звільняти особу від обов'язку брати участь у кримінальному провадженні; 2) визначати особливий порядок притягнення особи до кримінальної відповідальності; 3) забороняти чи обмежувати застосування до особи заходів примусу або встановлювати особливий порядок їх застосування; 4) забороняти або обмежувати контроль особистих засобів зв'язку та листування; 5) звільняти особу від дачі показань повністю або частково; 6) визначати особливий порядок вилучення документів [3].

Одним із особистих імунітетів, передбачених КПК Латвійської Республіки є імунітет посадових осіб, що користуються недоторканістю. Ст. 120 закону надає такі особливі гарантії Президенту Республіки, суддям Конституційного Суду, суддям, омбудсмену, прокурорам, посадовим особам органу державної охорони, управління внутрішньої безпеки та управління запобігання та протидії корупції.

Схожий підхід до унормування цього аспекту продемонстровано також у КПК Республіки Казахстан. Законодавчий акт хоча й не встановлює загальних положень щодо кримінального процесуального імунітету, але містить окрему главу 57, яка має назву «Особливості провадження у справах осіб, що користуються привілеями та імунітетом від кримінального переслідування». Її норми встановлюють особливий порядок провадження щодо депутатів парламенту, кандидатів в Президенти Республіки та кандидатів

у депутати парламенту, Голови, заступника та суддів Конституційного Суду Республіки, суддів, Генерального прокурора Республіки, омбудсмена, а також осіб, що мають дипломатичний імунітет [4].

У вітчизняному кримінальному процесі, загальні положення інституту кримінального процесуального імунітету мають здебільшого доктринальні основи, ніж законодавчі. Кримінальний процесуальний імунітет є доволі широким поняттям, адже основою для його встановлення у нормах КПК України може бути не тільки професійна діяльність особи, але й статус у конкретному кримінальному провадженні, родинні відносини із учасниками кримінального провадження, захист відповідно до положень міжнародного права тощо. Особливий порядок провадження щодо окремої категорії осіб, визначених Главою 37 КПК України є лише одним із його проявів.

Незважаючи на те, що саме поняття імунітет досить обмежено вживається у вітчизняному законодавстві, що регламентує правовий статус окремої категорії осіб, цілий ряд суб'єктів, визначених ст. 480 КПК України (крім суддів) мають відповідно до Конституції України та спеціальних законів гарантії, які за своєю правовою природою є кримінальним процесуальним імунітетом. До таких осіб відносяться, зокрема, народні депутати. Положення ч.2 ст. 27 ЗУ «Про статус народного депутата» містить відсильну норму і встановлює, що «особливості початку досудового розслідування щодо народного депутата України, повідомлення про підозру, затримання, обрання щодо нього запобіжного заходу, проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій визначаються КПК України» [5].

Аналогічний підхід до законодавчого формулювання своїх гарантій має Уповноважений Верховної Ради з прав людини. У ст. 20 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» зазначено, що «він не може бути без згоди Верховної Ради України притягнутий до кримінальної від-

повідальності або підданий заходам адміністративного стягнення, що накладаються в судовому порядку, затриманий, заарештований, підданий обшуку, а також особистому огляду» [6].

Закон України «Про Конституційний Суд України» серед гарантій незалежності та недоторканості судді Конституційного Суду України встановлює особливості його затримання та повідомлення його про підозру (ч. 8, 9 ст. 24 Закону України «Про Конституційний Суд України») [7]. Цей імунітет ґрунтується безпосередньо на положенні ст. 149 Конституції України, відповідно до якого «без згоди Конституційного Суду України суддю Конституційного Суду України не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину».

Низку гарантій, що складають кримінальний процесуальний імунітет адвоката передбачає ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме: 1) проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя; 2) заборона проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності; 3) заборона залучення адвоката до конфіденційного співробітництва під час проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, якщо таке співробітництво буде пов'язане або може призвести до розкриття адвокатської таємниці; 4) заборона втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом; 5) обов'язок органів або посадових осіб, які затримали адвоката або застосували до нього запобіжний захід, негайно повідомити про це відповідну раду адвока-

тів регіону; 5) здійснення повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення виключно Генеральним прокурором, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя; 6) обов'язок слідчого судді, суду зазначити у судовому рішенні перелік речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження; 7) обов'язок забезпечити участь представника адвокатів ради регіону під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката [8].

Лише один елемент кримінального процесуального імунітету депутата місцевої ради передбачає ст. 31 ЗУ «Про статус депутатів місцевих рад», а саме особливості повідомлення його про підозру [9].

Також, у ч. 5 ст. 9 ЗУ «Про запобігання корупції» встановлено кримінальні процесуальні імунітети Голови та заступника голови Національного агентства з питань запобігання корупції – особливості повідомлення їх про підозру та відсторонення від посади [10].

Таким чином, можна стверджувати, що модель кримінального провадження, передбаченого Главою 37 КПК України частково заснована на теорії кримінального процесуального імунітету, адже деякі особи, що входять до окремої категорії наділяються ним відповідно до закону.

Що ж стосується інших осіб, які входять до переліку, передбаченого ст. 480 КПК України, критерії їх віднесення до нього залишаються спірними. Це обумовлює необхідність їх пошуку та науково-практичного осмислення.

Одним із таких критеріїв, що об'єднує більшість суб'єктів, які складають окрему категорію осіб, є встановлення у актах законодавства, що регламентує їх статус, загального принципу незалежності та заборони будь-якого незаконного впливу, тиску або втру-

чання у їх діяльність. Такий принцип сформульований, зокрема, щодо членів Рахункової палати (ч. 4 ст. 3 ЗУ «Про Рахункову палату»), членів Вищої Ради правосуддя (ч. 4 ст. 21 ЗУ «Про Вищу Раду правосуддя»), членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ч. 11 ст. 94 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»), працівників Національного антикорупційного бюро України (ч. 3 ст. 4 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України»).

Також заслуговує на увагу той факт, що кандидати на пост Президента України не мають спеціальних особистих законодавчих гарантій невтручання у їх діяльність, але відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 21 Виборчого кодексу України однією із засад виборчого процесу визнається законність та заборона протиправного втручання будь-кого у виборчий процес [11]. У даному випадку відповідна гарантія має не особистий характер, а обумовлена політико-правовим процесом, у який залучена особа.

Однак, слід відзначити, що в цьому аспекті прослідковується також і певна непослідовність у формулюванні кола окремої осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Відповідно до спеціальних законів, гарантії незалежності працівників Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) мають ідентичний зміст, однак у ст. 480 КПК України лише Голова та заступник голови НАЗК є особами, щодо яких здійснюється особливий порядок, в той час як усі працівники НАБУ відносяться до цього переліку. Більше того, у ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про запобігання корупції» зазначається, що «Голова, заступник Голови Національного агентства та службовці апарату НАЗК під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом» [10]. Тому, як видається, цей недолік має бути усунутий, адже логічні підстави для такої розбіжності відсутні.

Схожа проблема має місце також і в контексті прокурорів. Особливий порядок кримінального провадження, відповідно до чинного КПК України, здійснюється виключно щодо Генерального прокурора, його заступника, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Однак, слід зауважити, що норма ч. 5 ст. 14 Закону України «Про прокуратуру» передбачає, що «органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші державні органи, їх посадові та службові особи, а також фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані поважати незалежність прокурора та утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення» [12]. Тобто, гарантії незалежності та недопустимості будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання мають абсолютно всі прокурори, які обіймають посаду прокурора прокуратури відповідно до ст. 15 Закону України «Про прокуратуру». Функції, які покладені на прокуратуру відповідно до Конституції України очевидно теж вимагають підвищених гарантій правового захисту тих осіб, які їх реалізують. Досвід зарубіжних країн, зокрема Латвійської Республіки також демонструє, що як правило, прокурори ними наділяються. Саме тому, ми дотримуємось такої позиції, що всі прокурори прокуратури, визначені ст. 15 Закону України «Про прокуратуру» повинні бути віднесені до кола осіб, щодо яких здійснюється диференційований порядок кримінального провадження відповідно до Глави 37 КПК України.

За наведеним критерієм – характеру встановлених у законі гарантій незалежності та невтручання у їх діяльність, усіх осіб, що складають окрему категорію, відносно якої здійснюється особливий порядок кримінального провадження можна класифікувати на три групи: 1) *особи, які відповідно до закону наділяються кримінальним процесуальним імунітетом*: судді, народні депутати, судді Конституційного Суду України, Уповноваже-

ний Верховної Ради з прав людини, адвокати, депутати місцевих рад, Голова та заступник голови НАЗК; 2) *особи, чия діяльність відповідно до закону забезпечується особистими гарантіями незалежності та заборони будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання*: члени Рахункової палати, члени Вищої Ради правосуддя, працівники НАБУ; 3) *особи, що залучені до процесу, який відповідно до закону є захищеним від протиправного втручання*: кандидати у Президенти України.

Ще одним важливим критерієм віднесення певних суб'єктів до окремої категорії осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження є функціональна спрямованість їх владних повноважень або сфера їх професійної діяльності. Цей класифікаційний критерій є більш дослідженим у вітчизняній літературі. Наприклад, О.М. Посвистак вважає, що класифікувати осіб, зазначених у ст. 480 КПК України можливо на 4 групи: 1) суб'єкти, які виконують представницькі функції – народні депутати України; кандидати у Президенти України; депутати місцевих рад; 2) суб'єкти, які здійснюють судову, правоохоронну і правозахисну діяльність – судді, судді Конституційного Суду України, судді Вищого антикорупційного суду, а також присяжні на час виконання ними обов'язків у суді, адвокати; Генеральний прокурор, його заступники, прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; Директор і працівники Національного антикорупційного бюро України; 3) суб'єкти, які сприяють функціонуванню судової влади – Голова, заступники Голови, члени Вищої ради правосуддя, Голова, заступники Голови, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 4) суб'єкти, які виконують важливі контрольні функції у певній сфері діяльності – Уповноважений ВРУ з прав людини; Голова й інші члени Рахункової палати; Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники [13, с. 41].

Така класифікація, безумовно, є логічною, однак на нашу думку, потребує уточ-

нень в декількох аспектах. По-перше, усіх суб'єктів, що складають окрему категорію осіб в значенні Глави 37 КПК України можна поділити на владних та некладних. Єдиним некладним суб'єктом у переліку, визначеному ст. 480 КПК України є адвокат, що, на наше переконання, обумовлено конституційним статусом адвокатури України, інші – є суб'єктами владних повноважень.

За критерієм функціональної спрямованості владних повноважень або сфери професійної діяльності, осіб, що віднесені до окремої категорії можна класифікувати на такі групи: 1) суб'єкти, що реалізують функцію правосуддя або сприяють здійсненню правосуддя: судді, судді Конституційного Суду України, судді Вищого антикорупційного суду, а також присяжні на час виконання ними обов'язків у суді, Голови, заступник Голови, члени Вищої ради правосуддя, Голови, заступник Голови, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 2) суб'єкти, що реалізують політико-представницьку функцію: народний депутат України, кандидат у Президенти України, депутат місцевої ради; 3) суб'єкти, що здійснюють правоохоронну та правозахисну функцію: Генеральний прокурор, його заступник, прокурор САП, адвокат; 4) суб'єкти, що реалізують функцію парламентського контролю: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова, інший член Рахункової палати; 5) суб'єкти, що реалізують антикорупційну політику та здійснюють функцію протидії корупційним правопорушенням: Директор та працівники НАБУ, а також Голова НАЗК та його заступник.

Перевага наведеної класифікації осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження полягає не тільки у більшій деталізації функцій, що здійснюють відповідні суб'єкти, але також і в тому, що вона дозволяє простежити й тенденції удосконалення кола цих осіб. Зокрема, аналіз динаміки кримінального процесуального законодавства дає змогу дійти висновку, що така класифікаційна категорія як «суб'єкти, що реалізу-

ють антикорупційну політику та здійснюють функцію протидії корупційним правопорушенням» загалом була відсутня у початковій редакції КПК України 2012 року і з'явилася лише у зв'язку із подальшими доповненнями до кодексу. Така тенденція свідчить про усвідомлення законодавцем значення розбудови органів антикорупційної інфраструктури для подальшого утвердження правової держави та необхідність надання представникам цих органів додаткових гарантій правового захисту у сфері кримінальної юстиції.

Указане, водночас, актуалізує й питання віднесення до окремої категорії осіб й деяких інших представників правоохоронної інфраструктури України. О.М. Посвистак, наприклад, пропонує доповнити перелік ст. 480 КПК такими посадами як Директор Державного бюро розслідувань (ДБР), його перший заступник та 24 заступники, що обґрунтовується особливим значенням діяльності цих осіб у державному механізмі протидії злочинності та специфікою підслідності цього органу [13, с. 24]. Із такою аргументацією слід повністю погодитись. На підтримку цього підходу також варто зазначити, що не є справедливою ситуація, за якої слідчі органів ДБР здійснюють кримінальне провадження щодо тих осіб, які зазначені у ст. 480 КПК України, але самі додаткових гарантій від необґрунтованого кримінального переслідування не мають. Але слід також зауважити, що відповідно до ст. 4 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» гарантії недопустимості незаконного втручання мають усі працівники ДБР, а не тільки Голова та заступники [14]. Саме тому, ч. 1 ст. 480 КПК України слід доповнити п. 11 в такій редакції: «11) Директор та працівники Державного бюро розслідувань».

У літературі наразі зароджується дискусія щодо віднесення до окремої категорії осіб й працівників Бюро економічної безпеки (БЕБ). Наприклад, А.О. Козаченко пропонує регламентувати у КПК України особливості початку досудового розслідування у разі встановлення відомостей, що

можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зокрема, керівником Бюро економічної безпеки [15, с. 174]. Враховуючи, що серед завдань, які покладені на БЕБ відповідно до закону, визначено «забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави» (п. 4 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України»), можна стверджувати, що характер функціональної спрямованості цього органу виправдовує віднесення його працівників до окремої категорії осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Виняткову важливість реалізації функції забезпечення економічної безпеки держави для підтримки стабільності вітчизняної економіки в умовах повномасштабної війни та післявоєнної відбудови України важко поставити під сумнів. Принагідно зауважити, що ст. 5 Закону України «Про Бюро економічної безпеки» також встановлює загальний принцип заборони незаконного втручання у здійснення повноважень працівників Бюро економічної безпеки України [16]. Таким чином, можна дійти висновку, що працівники БЕБ відповідають виокремленим критеріям віднесення до переліку осіб, визначених ст. 480 КПК України, а тому їй положення у ч. 1 слід доповнити п. 12 у такій редакції: «12)

Директор та працівники Бюро економічної безпеки України».

Висновки. Критеріями формування кола осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок провадження, передбаченого Главою 37 КПК України є: 1) встановлення у законі гарантій незалежності та невтручання у їх діяльність; 2) функціональна спрямованість їх владних повноважень або сфера їх професійної діяльності.

При цьому, слід уточнити, що перший критерій може виражатися у: 1) наділенні певних суб'єктів кримінальним процесуальним імунітетом відповідно до актів чинного законодавства; 2) наявності у відповідних суб'єктів особистих гарантій незалежності та заборони будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання; 3) правовій захищеності політико-правового процесу у якому бере участь суб'єкт.

З урахуванням відповідних критеріїв можна сформулювати деякі зміни та доповнення до ст. 480 КПК України, а саме: 1) п. 8 ч. 1 ст. 480 КПК України викласти у такій редакції: прокурора прокуратури; 2) п. 8 ч. 1 ст. 480 КПК України викласти у такій редакції: Голови та працівників Національного агентства з питань запобігання корупції; 3) доповнити ч. 1 ст. 480 КПК України пунктом 11 такого змісту: Директора та працівників Державного бюро розслідувань; 4) доповнити ч. 1 ст. 480 КПК України пунктом 11 такого змісту: Директора та працівників Бюро економічної безпеки.

Анотація

Стаття присвячена проблемам визначення критеріїв формування кола осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, передбаченого Главою 37 КПК України та формування пропозицій щодо його удосконалення.

Автором встановлено, що такими критеріями можуть бути: 1) встановлення у законі гарантій незалежності та невтручання у їх діяльність; 2) функціональна спрямованість їх владних повноважень або сфера їх професійної діяльності.

За таким критерієм як характер встановлених у законі гарантій незалежності та невтручання у діяльність, усіх осіб, що складають окрему категорію, відносно якої здійснюється особливий порядок кримінального провадження запропоновано класифікувати на три групи: 1) особи, які відповідно до закону наділяються кримінальним процесуальним імунітетом: судді, народні депутати, судді Конституційного Суду України, Уповноважений Верховної Ради

з прав людини, адвокати, депутати місцевих рад, Голова та заступник голови Національного агентства з питань запобігання корупції; 2) особи, чия діяльність відповідно до закону забезпечується особистими гарантіями незалежності та заборони будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання: члени Рахункової палати, члени Вищої Ради правосуддя, працівники Національного антикорупційного бюро України; 3) особи, що залучені до процесу, який відповідно до закону є захищеним від протиправного втручання: кандидати у Президенти України.

За критерієм функціональної спрямованості владних повноважень або сфери їх професійної діяльності, осіб, що віднесені до окремої категорії можна класифікувати на такі групи як: 1) суб'єкти, що реалізують функцію правосуддя або сприяють здійсненню правосуддя: судді, судді Конституційного Суду України, судді Вишого антикорупційного суду, а також присяжні на час виконання ними обов'язків у суді, Голови, заступник Голови, члени Вищої ради правосуддя, Голови, заступник Голови, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 2) суб'єкти, що реалізують політико-представницьку функцію: народний депутат України, кандидат у Президенти України, депутат місцевої ради; 3) суб'єкти, що здійснюють правоохоронну та правозахисну функцію: Генеральний прокурор, його заступник, прокурор Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, адвокат; 4) суб'єкти, що реалізують функцію парламентського контролю: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова, інший член Рахункової палати; 5) суб'єкти, що реалізують антикорупційну політику та здійснюють функцію протидії корупційним правопорушенням: Директор та працівники Національного антикорупційного бюро України, а також Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступник.

На підставі проведених досліджень, сформульовані зміни та доповнення до ст. 480 КПК України.

Ключові слова: кримінальне провадження, особливі порядки кримінального провадження, кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб, кримінальні процесуальні гарантії, кримінальна процесуальна форма.

Drahunov V.V. On the issue of improving the circle of persons in respect of whom a special procedure for criminal proceedings under the Chapter 37 of the CPC of Ukraine is provided

Summary

The article is devoted to the problems of determining the criteria for the formation of the circle of persons for whom a special procedure for criminal proceedings is carried out, provided by Chapter 37 of the CPC of Ukraine and the formation of proposals for its improvement.

The author established that such criteria may be: 1) the establishment in the law of guarantees of independence and non-interference in their activities; 2) direction of their functions.

According to such criteria as the nature of the guarantees of independence and non-interference in activities established in the law, it is proposed to classify all persons constituting a separate category in respect of which a special strand of criminal proceedings is carried out into three groups: 1) persons who, in accordance with the law, are granted criminal procedural immunity: judges, people's deputies, judges of the Constitutional Court of Ukraine, Ombudsman of Ukraine, lawyers, deputies of local councils, Chairman and Deputy Chairman of the National Agency for the Prevention of Corruption; 2) persons whose activities in accordance with the law are ensured by personal guarantees of independence and prohibition of any illegal influence, pressure or interference: members of the Accounting Chamber, members of the High Council of Justice, employees of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine; 3) persons involved in the process, which according to the law is protected from unlawful interference: candidates for President of Ukraine.

According to the criterion of the orientation of the functions performed, persons assigned to a separate category can be classified into the following groups: 1) subjects exercising the function of justice or contributing to the administration of justice: judges, judges of the Constitutional Court of Ukraine, judges of the High Anti-Corruption Court, as well as jurors for the duration of their duties in court, Chairman, Deputy Chairman, members of the High Council of Justice, Chairman, Deputy Chairman, members of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine; 2) subjects implementing the political and representative function: People's Deputy of Ukraine, candidate for President of Ukraine, deputy of the local council; 3) subjects exercising law enforcement and human rights functions: Prosecutor General, his deputy, prosecutor of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office, lawyer; 4) subjects implementing the function of parliamentary control: Ombudsman of Ukraine, Chairman, other member of the Accounting Chamber; 5) entities implementing anti-corruption policy and performing the function of combating corruption offenses: Director and employees of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, as well as the Head of the National Agency for the Prevention of Corruption and his deputy.

Based on the research, formulated changes and additions to Art. 480 CPC Ukraine.

Keywords: criminal proceedings, special procedures of criminal proceedings, criminal proceedings against a certain category of persons, criminal procedural guarantees, criminal procedural form.

Список використаних джерел:

1. Ганенко І.С. Імунітети у кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09. Кривий Ріг, 2020. 199 с.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України № 1402-VIII від 02 червня 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
3. Kriminālprocesa likums (Latvian Criminal Procedure Code). URL: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/107820-criminal-procedure-law>
4. Criminal Procedure Code of the Republic of Kazakhstan, dated July 4, 2014 No. 231. URL: https://www.vertic.org/wp-content/uploads/2020/07/KZ_Code_231_Criminal_Procedure_RU-EN.pdf
5. Про статус народного депутата України: Закон України № 2790-XII від 17 листопада 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>
6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України № 776/97-ВР від 23 грудня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#-Text>
7. Про Конституційний Суд України: Закон України № 2136-VIII від 13 липня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 05 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
9. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України № 93-IV від 11 липня 2002 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
10. Про запобігання корупції: Закон України № 1700-VII від 14 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
11. Виборчий кодекс України: Закон України № 396-IX від 19 грудня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
12. Про прокуратуру: Закон України № 1697-VII від 14 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

13. Посвистак О.М. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2021. 231 с.
14. Про Державне бюро розслідувань: Закон України № 794-VIII від 12 листопада 2015 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
15. Козаченко А.О. Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб: дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Київ, 2023. 277 с.
16. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України № 1150-IX від 28 січня 2021 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>